

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

STANOVISKÁ ODBORNÍKOV

MESTSKÝ PARK NA TAJOVSKÉHO ULICI

Banská Bystrica, 14. október 2025

**Ing. Pavol Hlaváč, PhD., Katedra integrovanej ochrany lesa a krajiny, Lesnícka fakulta,
Technická univerzita vo Zvolene**

V minulosti (r. 2013 a 2023) sme ako katedra hodnotili mestský park a máme aj praktické poznatky a skúsenosti. V súčasnej situácii môžeme potvrdiť, že park sa nachádza vo veľmi nepriaznivom zdravotnom stave. Vyskytuje sa tu množstvo škodlivých činiteľov - biotických (huby), hmyz, ale takisto bol park poškodený abiotickými škodlivými činiteľmi (škody spôsobené vetrom, v poslednom období suchom, v zime mokrým snehom). Nemôžeme opomenúť antropogénnu činnosť - park je poškodený aj ľudskou činnosťou. Je to priestor, kde sa pohybuje väčší počet ľudí. Stav je teda nepriaznivý. My odhadujeme okolo 200 stromov, ktoré sa vyskytujú v havarijnom stave a ktoré nespĺňajú prevádzkové požiadavky bezpečnosti stromov. Som presvedčený, že v mestskom prostredí je v prvom rade je dôležitá prevádzková bezpečnosť stromov. Park musí spĺňať všetky kritériá, aby sa v ňom obyvatelia a návštevníci mesta mohli pohybovať bez ohľadu na to, aké sú klimatické podmienky – či fúka alebo prší... Jednoducho, park musí byť bezpečný.

Niektorí ľudia tvrdia, že keď je strom zelený, tak je zdravý. Ale my tu nehovoríme len o zdraví, hovoríme aj o statickej stabilite. Či stromy spĺňajú statickú stabilitu, či sa nemôžu zlomiť. Napríklad tri stromy vyzerajú zdravo, ale po vyšetrení tomografom sa ukázalo, že majú rozsiahle hniloby. Sú to proste choré stromy, nachádzajú sa v nich dutiny a je riziko, že sa zlomia. Tieto stromy majú výrazne narušenú statiku, môžu sa zlomiť aj bez vetra či búrky.

My sa prikláňame k revitalizácii. Na druhej strane, tá realizácia už mala byť v roku 2013, keď sme my robili prvý posudok. Tam sme hodnotili cca 70 stromov - 39 stromov sme hodnotili ako havarijný stav a 21 stromov sme označili ako rizikový, ale mohol ostať po ošetrení. Ráno, keď sa mala začať revitalizácia, tak sa vyhlásilo, že je hniezdenie vtákov a celá revitalizácia sa zastavila. Od roku 2013 dodnes je park v takom stave ako je a jeho zdravotný stav sa len zhoršuje. Je najvyšší čas prikročiť k tomu, aby park mohol spĺňať všetky funkcie, ktoré má, a aby bol bezpečný pre ľudí.

Strom je takisto živý organizmus ako človek. Ak sa strom nelieči, škodca má optimálne podmienky, aby sa vyvíjal. Zdravotný stav stromu sa naďalej zhoršuje. Sú tam aj vonkajšie vplyvy - v roku 2021 bola veterná kalamita, ktorá prispela k vzniku mechanických poškodení a ráno, kedy mohli byť stromy infikované hubovými patogénmi. Sú tu aj dopady klimatickej zmeny. Prejavuje sa to suchom – stromy, ktoré sú v mestskom prostredí, to vnímajú výraznejšie. Dochádza k zhoršovaniu fyziologickej vitality. Takýmto sprievodným znakom sú adventívne výhony, ktoré hovoria o tom, že stromy nie sú v optimálnej fyziologickej kondícii. Ak strom už nespĺňa prevádzkovú bezpečnosť a je rizikom pre návštevníkov a okolie, treba ho odstrániť.

Mojou snahou je priblížiť verejnosti krajinnno-architektonický pohľad. Mesto pristúpilo k veľmi významnému a dôležitému kroku z pohľadu komplexnej rekonštrukcie a obnovy tejto národnej kultúrnej pamiatky. Je potrebné si uvedomiť, že je to kultúrne dedičstvo, kultúrny priestor, ktorý vznikol pred vyše 200 rokmi a svoju súčasnú kultúrnu podobu nadobudol už takmer pred 130 rokmi. Ide nielen o prírodné hodnoty, ale aj o významné kultúrne hodnoty, ktorých obnova je cieľom tej komplexnej rekonštrukcie. Samozrejme, platí to, že keď potrebujem alebo chcem obnoviť nejaký park, v tomto prípade historický park, tak to nie je možné realizovať bez nevyhnutných výrubov. Tie roviny sa rozdeľujú do dvoch častí. Je nesporné, že výrub, ktorý súvisia so zabezpečením prevádzkovej bezpečnosti, s eliminovaním rizika ujmy na zdraví alebo na životoch, to sú jednoducho nevyhnutné kroky. Otázne môže byť, či v takom množstve a toľko drevín je potrebné z parku odstrániť. To, samozrejme, súvisí s tým, že pokiaľ sa má obnoviť národná kultúrna pamiatka tak, aby tie národné kultúrne hodnoty boli obnovené a zachované pre budúce generácie, tak je potrebné rekonštruovať nielen park ako plochu zelene, ale aj súvisiacu infraštruktúru – komunikačné siete, vybavenie prvkami, mobiliárom, nové funkcie a hodnoty. Park má slúžiť obyvateľom mesta, takže je možné, že niektoré výrub, budú podmienené aj tou komplexnou rekonštrukciou, pretože bez toho sa nedá pri tak veľkej obnove pohnúť. Niekedy sa nám môže javiť, že niektoré dreviny ešte niekoľko rokov môžu fungovať, no jedine za predpokladu, že v parku by sa udržiaval status quo, čiže bez akejkoľvek obnovy v najbližších rokoch by sa udržiavala len tá prírodná zložka pri živote a kultúrna obnova by mohla nastať až s odstupom niekoľkých rokov, možno až desaťročí.

Chcem zdôrazniť, že ja som nezávislý odborník, ktorý bol prizvaný, aby zaujal odborné stanovisko. Bol som aj súčasťou poroty, ktorá hodnotila architektonickú súťaž. Musím povedať, že je to najvyššia možná forma, ako vybrať najkvalitnejší a najodbornejší návrh pre riešenie akéhokoľvek priestoru. Súťaž bola overená Slovenskou komorou architektov. Zapojili sa do nej autorizované osoby z oblasti architektúry i krajinnej architektúry a nezávislá odborná porota pozostávajúca z viacerých odborníkov zo Slovenska aj zahraničia vybrala práve tento víťazný návrh. Jeho autori sú pritom aj autormi ďalších postupov, ako doplnenie detailov, následné posúdenie dendrológie a zosúladienie návrhu so súčasným stavom. Z môjho pohľadu je dôležité, aby sme sa spoliehali na odbornosť týchto ľudí, ktorí majú odbornú spôsobilosť alebo autorizáciu, aby posúdili, akým spôsobom je potrebné pri komplexnej rekonštrukcii postupovať.

Hovorí sa, že správny krajinný architekt alebo sadovník musí mať nielen rýľ, ale aj sekeru. A platí, že pokiaľ nie je priestor čisto prírodnou rezerváciou niekde úplne mimo urbanizovaného prostredia, ale je to kultúrny priestor, tak do toho parku sa musí aj výchovne zasahovať. Tak, ako bol založený pred vyše 200 rokmi, tak o 70 rokov neskôr do toho vstúpili návrhy Armina Petza, ktorý bol významným budapeštianskym krajinným architektom svojej doby. On navrhol komplexnú, ani to nenazvem rekonštrukciu, ale vlastne vtedajší dizajn toho parku, ktorý teraz vnímame ako národnú kultúrnu hodnotu. A presne k tomu sa chce mesto touto revitalizáciou priblížiť. Je pravda, že pokiaľ chceme sadiť nové dreviny do takéhoto priestoru, tak aj výchovné zásahy sú potrebné. Niektoré dreviny, ktoré už majú perspektívu životnosti výrazne skrátenú, môžu uvoľniť priestor drevinám, ktoré zase tú perspektívu môžu plniť na najbližšie generácie.

Ondrej Chramec, Záhradnícke a rekreačné služby

Úlohou organizácie ZAaRES je starostlivosť o Mestský park. Organizácia vznikla v roku 1964, teda uprostred života mestského parku. Situácia v parku je taká, že sa tam nachádza veľa rizikových drevín v zhoršenom zdravotnom stave, ale aj v havarijnom stave, čo medziročne potvrdilo veľa posudkov. Zlý zdravotný stav drevín potvrdzuje aj fakt, že za posledné obdobie spadlo v parku 10 stromov. My ako správcovia nemôžeme niešť zodpovednosť za predošlé rozhodnutia predošlých vedení, no musíme niešť zodpovednosť za súčasnosť. Preto sme v rokoch 2024 a 2025 ošetrili spolu 234 drevín, tieto dreviny budú v parku zachované do budúcnosti. Revitalizáciu vítame, pretože stav parku, ako som povedal, je veľmi rizikový. Oceňujem, že prebehla široká diskusia. Čo sa týka najbližších dní, čo by mali obyvatelia vedieť, my ako správcovia požadujeme zatvorenie parku kvôli bezpečnosti a odstráneniu tých najrizikovejších stromov, aby bola zabezpečená základná prevádzková bezpečnosť. Park má rozlohu 8,6 hektára, značnú časť tvoria práve zelené plochy, teda stromy, trávniky, istú časť tvoria chodníky a istú časť športoviská. V parku sa evidovalo do 800 stromov, presný počet je relatívny pojem, lebo ako som spomenul, rýchlo prebiehajú degradačné procesy a neustále odstraňujeme nejaké dreviny, ktoré spadli alebo sa zlomili. Hovoril som o tých desiatich zlomených stromoch za posledné obdobie – my sme jeden z nich skúsili zabezpečiť statickou aj dynamickou väzbou, no napriek tomu to nevydržal a zlomil sa. Čo sa týka dendrologických posudkov, ktoré boli v parku urobené, tak jeden z takých posledných bol robený v roku 2019, avšak aktuálny bol len krátko, pretože v roku 2021 prebehla v meste veterná kalamita, ktorá všetko dramaticky zmenila. Zlomilo sa množstvo stromov, my sme ich odstraňovali a sanovali, avšak vznikali veľmi hrubé rezy, na ktorých sa vlastne teraz prejavujú tie patogény, huby a hniloby. Dendrologický prieskum z roku 2024 realizovaný v celom parku do trojky (zlý zdravotný stav) štvorky (ešte horší) a päťky (havarijný stav) vytypoval 428 drevín, z ktorých už aj tento počet nie je aktuálny, lebo niektoré spadli. V päťke, teda najrizikovejšej kategórii, sa aktuálne nachádza 208 stromov. Pri výrube stromov v rámci výrubového konania sa určuje náhradná výsadba, zákon to tak prikazuje. Náhradná výsadba bola celý čas komunikovaná s odborníkmi, aké dreviny vybrať, aby boli aj v budúcnosti prosperujúce. Toto bolo komunikované tiež s pamiatkovým úradom, ktorý sa k tomu musel vyjadriť. Boli vybrané základné druhy ako sú lipy a javory, ale boli vybrané aj kvitnúce dreviny, keďže v minulosti absentovala v parku kvitnúca zložka a architekti ho chceli takto oživiť. Ako správcovia sme za to, aby sa náhradná výsadba realizovala v jesenných až zimných mesiacoch, kvôli lepšej adaptácii drevín vo výsadbe.

ZAaRES sa poučil z chýb minulosti, ktoré tam nastali pri výchove drevín, preto už teraz skladáme odborný tím pracovníkov, ktorí sa o park budeme starať, aby sme ho mohli odovzdať ďalším generáciám v dobrom stave a nie v takom, v akom sme ho zdedili my.

Tím krajinársko-architektonickej súťaže Gulačová Šereš architekti

Osobne nás veľmi zasiahla vyhrotená situácia a tento stav nás úprimne mrzí. Ako sami viete, spolu s mestom sa už vyše roka snažíme informovať verejnosť aj odborníkov o aktuálnom návrhu revitalizácie parku a stave drevín. Na základe uvedených faktov nás prekvapuje, že otázky k drevinám prichádzajú až teraz, hoci k tomu bolo v minulosti mnoho príležitostí a dostatok priestoru na otvorenú diskusiu.

V prvom rade by sme radi zdôraznili, že výsledkom úsilia mesta – a v konečnom dôsledku aj verejnosti – za uplynulé roky (v podobe mnohých diskusií, prezentácií a hľadania spoločných riešení) bolo zrevitalizovať park tak, aby bol otvorený pre všetkých. Nikto nemôže spochybniť, že v tejto etape bolo vykonané množstvo práce a že každý, kto chcel, sa mohol do diskusií a

procesov zapojiť. Konečným cieľom malo byť – a dúfame, že stále je – zrevitalizovať a sprístupniť park verejnosti.

Parky boli od svojho vzniku určené na trávenie voľného času, prechádzky, stretnutia. V tomto duchu sme k obnove pristúpili, ako k priestoru na oddych vo vonkajšom prostredí, ktoré bude zároveň kvalitne a kultivovane spracované. Pre dosiahnutie tohto cieľa mesto vyhlásilo verejnú architektonickú súťaž, ktorej transparentnosť nemožno spochybniť, a na základe jej výsledku bol vybraný projektový tím. Treba tiež uviesť, že kľúčovým faktorom pri tvorbe projektu bola pamiatková starostlivosť, pretože nejde o obyčajný park, ale o národnú kultúrnu pamiatku. To, čo má najväčšiu hodnotu a ochranu, je kompozícia parku – trasy chodníkov a aleje, ktoré ich lemujú. Tieto aspekty si plne uvedomujeme, a po desiatkach až stovkách rokovaní a telefonátov je dnes projekt pripravený.

Chápeme, že z pohľadu vonkajších pozorovateľov, ktorí nie sú vtiahnutí do projektovej práce a komunikácie, sa môže projekt javiť ako skratkovitý. Ale verte, že za týmito „papiermi“ sú hodiny práce v teréne, diskusií, zberu dát, riešení a hľadania prístupov k daným problémom. Prosíme teda aj ostatných projektantov a kolegov, ktorí robia posudky na dreviny, aby sa na celý proces pozerali z pozície revitalizácie parku ako celku, nie len z pohľadu jednotlivých stromov alebo jednotlivcov, ktorí požadujú ich ochranu kvôli zachovaniu biotopu pre živočíchy.

Rovnako prosíme, aby ste sa pozreli aj na súčasný stav parku a na to, čo sa stane, ak sa revitalizácia neuskutoční. Naozaj si väčšina obyvateľov želá tráviť svoj voľný čas v prostredí, kde ich denne ohrozujú padajúce konáre alebo dokonca celé stromy?

Otázkou teda je, či po diskusiách na sociálnych sieťach, ktoré boli často bez kontextu a bez odbornej znalosti, bude mesto donútené park len zakonzervovať a sledovať jeho postupnú degradáciu, alebo ho bude musieť úplne uzavrieť z dôvodu bezpečnosti. Týmto by sme chceli požiadať, aby sa médiá a zainteresovaní pýtali aj ďalších záujmových skupín – a tých sú desiatky – či si želajú, aby sa park zrevitalizoval a stal sa živým priestorom, aj za cenu, že časť stromov bude musieť byť odstránená.

Mgr. Zdenka Marhefková, PhD.
hovorkyňa primátora
Mestský úrad Banská Bystrica
tel.: +421 48 433 01 06
mob.: +421 918 505 212
e-mail: zdenka.marhefkova@banskabystrica.sk

